

: JAUNGOIKUA ETA LAGI-ZARA :
: EUZKELTZALE-BAZKUNA. BILBAO :

ELENETXU

ETA

UMIEN LENENGOZKO JAUNARTZA

EUZKO - DEYA ' ren

ARGITALGINTZEA

ATV

8.459

ijelmo'ren alargun eta semien irarkolea.
Abando, Arbolancha-1'an.

H-10210

R-36828

ATV
8.559

"EUZKO-DEYA," REN ARGITAGINTZEA

ELENETXU

— TA —

UMIEN LENENGOZKO JAUNARTZA

Grijelmo'ren alargun eta semien irakikoa.

Abando, Arbolancha - l'gn.

Imprimatur:

Joseph, Ep. Victoriensis.

Victoriæ, 18 Marti, 1912.

UARTXUBAK

Liburu (idaztitxu) au irakufi edo *leidutian* eřazago uleřtu dadintzat, iminden doguz emen: lenengo, izki edo *letra* atzalgarĳak, eta ufengo, itz edo *berba* gitxi ezaunak.

Izki edo letra atzalgarĳak

<i>tx</i> da eřderazko	<i>ch</i> lakua	: <i>etxia</i> da <i>echia</i> .
<i>ř</i> » »	<i>rr</i> »	: <i>sagara</i> da <i>sagarra</i> .
<i>l</i> » »	<i>ll</i> »	: <i>olua</i> da <i>ollua</i> .
<i>t</i> » euzkerazko	<i>it</i> antzeduna:	<i>ařea</i> da <i>aitea</i> .
<i>x</i> » »	<i>ix</i> »	: <i>axia</i> da <i>aixia</i>

ITZ EDO BERBA GITXI EZAUNAK

jauna, tu, komulgau
doipuru, ata santu
lagi, lege
Oteun, ostija santuba
zorun, zori-on
irafi, inprimidu
janzkoñdun, kardenal
ludi, luña
ukidaski, esku-kartea
obenge, pekaturik ez-
tauna
laketu, laga, itxi
izpar, bañi
idascki, karta
lekaiame, monja
aizpa, »
donoki, zeru
Doibatz, Elexa

⚪
asketsi, parkatu
ukidaski, autógrafo
donoki, zeru
otoi, efegu
oldoztu, pentsau
ogendaldu, engañau
erail, il-erazo
jakiñdi, jakin-batza
jasan, eruan
uleñtu, aditu
Sendatza, konpirmazi-
ñua
ikuñton, sakarmentu
oñbange, loi-bakua
aintza, gloria
alikat, gorputza jan-
-edanaz sendotu
⚪

U A R A

Idaztiño autan irakuñten diran jazokun gelgaríjái ta notiñen eritxíjái, Doipurubak sendotu ta egiztabak ezpa-dira, eztaütsegu gixa-emien itzai baño ziñeste geyago emoten, VIII Urban Doipurubaren lagíjak agintzen daben lez.

GORA JOSU

«Josu oteundubaren ixenaz zaudazan matiak erazo
»daust, ene ume oyek, idaztiño au zubei opaltzia,
»umien lenengozko jaunaftzat asten dan aldi zorun-
»dun autan.

«Jaun-goikua'k gura-begi, Nellie-(1) bijotz-berearen
»eredu gelgañijaz azkoftuta ta gogua berotuta, getu
»dadila Josu'gaz batzetako, Bera sañijago ta sutsuba-
»go zuben bijotzotan biztanduteko dozuben gurarija;
»geruago ta matiago Bera ixateko ta irelandaf go-
»tzontxu edo aingerutxu augaz zubei ageftu dautzu-
»ben mañasun berezijari egunik egunera obeto er-
»antzuteko dozuben lera bixija.

«Zubek lenengoz jaunaftuko dozuben eguna, Josu
»ta Miren zuben gogo-bijotzen jaube bakañ ta betiko-
»tzat autuko dozubezan eguna ixan bedi; ixen goza-
»tsubok zebeñ bijotz-ezpanetan irañita lotu bediz, zu-
»ben biztaldijan eurok esango dozubezan gustijetan,
»Donoki-gotzonak pozofez urduritu dadixantzat.»

Auxe esaten eutsen ume erfeldunai idaztiño au ita-
leratik españerara biguñtu eban janzkoñdun-jaupari
edo abade jakintsu ta agufgañijak. Auxe esaten dau-

(1) Olan esaten da ingalanderaz *Elenctxu* ixena.

tset neuk be euzkeldun umiai idaztitxu au euzkeraz-
tuta, euri opalduten dautsedala.

Biztu bedi euren bijotz samuřetan Josu'ganako gařa
ta berea. Eta aunen ufengo betořkez beste euzkel-
-idazti asko ta'asko euzko-gixoztiai Zeru, Donoki-bi-
dia erakusteko.

EUZKERAZTALIA.

¿Zer da ikusten dogun au? ¿Zorijak soñtuba ala Jaun-goikua'ren eskubak ekañija ete-da? Ezin-dogu, ta gura be eztoogu gauza onetzaz geure aburuba esan. Idaztiño autan eztot besterik egingo irakufle bijotz-bereai jazokuna soil-soil ageñtu baño, baña, alik bañen, ziuñen, jazo-aldija ta erea be, epairik egokijena emoteko eskubidia bakotxari itxirik.

Baña okeñ-ixateko bilduñ-barik esan al-dogu, begijen auñian dogun jazokun oni dañaitsoen atzalgijak, alatz edo *mirari*-antza emoten dautsaela

Lenengo ikusten dogu gotzale (obispo) batek, goi-argiz jota ta jazokunen zeindasunak biañtuta lez, lau urte baño asko geyago eztaun neskato bati geure Jauna añtuteko eskubidia emoten dautsala. Umetxu samuñ onek añtu dau Josu oteunduba (Otean-ogi-deun edo ostija santuba), gotzonen antzedun guñ ta bijotz-bereaz, ta sañi añtu be, geruago ta gogo beruagoz, lenengo jaunañtzetik lasteñtxu il zan arñteraño. Ikaskidiak alatz (*mirari*)-antzedun jazokunok gogua biztuta, gotzona (aingeru) irudijala il zan aldi-aldijan, alatz (*mirari*) bat egiteko eskatzen dautsae; euren eta ludiko ume gustijak lasteñ euren bijotzetan Josu oteunduba añtzeko eskubidia ta baimena.

Bigañen, ikusten dogu kedatz (*incienso*)-luñuna lez, obenge onen otoi edo eñegubok Goiko Jauna'ren bakaulkira (eñege-aulkira) igon ziranetik ilabete gitxi-

-buruban, Josu-Kisto'ren ludiko Ordelarijak, X Pi doipurubak, irabagi, laketu ta bere gurea ageftu ebala, umiak, biañak diran gefkunak betezkero gaste-gastetan mai deunera uferatu ledixantzat.

Baño itanduten dot: ¿bedegaña, edo gixa-emiak al-dabenaren atazkua ete-da au? Erantzun begitsoe itaun oni uñengo atatuko diran Elenetxu'ren biztaldiko izpañ labuñak, eta bere erijotz edefaren osteko jakokun batzuk.

Ireland'eko Cork'eko Gotzaliak Roma'ra bidaldu eban idazkija

Cork'etik, 1910'gko. Azila-13'gn.

Uga mate or' agur: Aunekin batez bidaltzen daukat bertoko Unai Ona'ren lekaimetikastetxeko neskatuak idatzi ta egin yoen idazkija. Oso-osorik euren egin yoe, eta bertan ikasle txikijok ageftzen yoezak euren bijotz beraetako gurarijak.

Idazki oritan atuten dokan Elenetxu, neskato berezi-berezija ixan zuan. Txiki-txikitatik erkiña, gexotija zuan, konkor-samaña, ta gexo mingafijakaz ija beti minduba. Iru urte yuazanetik, Goiko Jauna'k be degafez argituten yuan, eraskun berezi-berezijak geure oindijetako (altaraetako) Jaun oteundubagana yeruala. Safi ageftu oi-yuan gurari bixija aizpa (monja) gexo-zañak txadonera (elexara) eruan yegijantzat, eta antxe egoten zuan luzaro *Jaun-goiko deuna*'ren aufian, berak geure Jauna'ri ereizten yeutsean lez, atsegin-atsegin-zuala. Gexuago zuala-ta txadonera (elexara) eruan ezin-yoen aldija eldu zuanian, eskatu yeutsean gexo-zañari egunoro goxan, jaunaftuta lastef juañ lekijola mun-yegitseantzat. *Jaun-goiko deuna* aftzeko yuan egafi bixija asetuteko, jaunaftzia laketu nayeutsean, eta safi egin yuan il baño lenago.

Jaunaftuta gero luzarotxu egoten zuan sof-gof-

tuta lez, gogo beroz otoi-egiten, eta gexo-zañak itanduten yeutseanian zer egiten yuan, *Jaun-goiko deuna*'rekin itzez yeguala erantzun yeruan. Beste neskatuak, bere ikaskidiak, eskatu yaustek, aŕen, Doipurubari (Ata Santubari) bidaldu yagitsadala euren idazkija, eta orixe yagitat, egingo ezpa'nayeuk atsegetuko nayeukezala bai-deritxeat-eta.

Nik, idazki ori elbijau (berbetea aldatu) dagikala eskatzen dauskat, eta ukañi dagitsakala Doipuru aguf-gafijari.

Elenetxu'k lau urte ta eŕdi yuazan il zuanian.

Aguf ta agindu.

T. A. O. CALLAGHAN

Cork'eko Gotzaliari.

Ireland'eko Deun-Finbar ikastetxeko neskato ikasliak Doipurubari bidaldutako idazkija

Deun-Finbar ikastetxeko ikasletxubok batzau gara gauñ, *Jaun-goiko Deuna*'ri eskañ-egiteko, *Lenengo Jaunañtza*'tzazko lagija argitalduteko zeure goguari argi-egin dautsolako. Ezkara inoz zeure aldez otoi-egitiaz gogañuko, ta eskatuko dautsagu *Jaun-goiko Deuna*'ri bere Bijotz eskañsubaren bañuban leku-dagitzuntzat.

Umetxubai gaste-gastetan jaunañtuten laketubaz (itxijaz) egin daskuzun eskañ esan-gatxa, pozof ta gotas (arima-asia)-ituñija da geuretzako, ta augañik azañtuten gara idazki au, done ori geure eskañ-aguñ zintzua daruatzunau, zeuri bidaltzen.

Sañi itanduten dautsogu alkañi, zeuk, done ofek, Elenetxu geure laguna, lau urte ta iru ilabete ebazala *Jaun-goiko deuna* añtu ebanaren izpañik (bañirik) ete dozun. Lera-leratsu *Jaun-goiko deuna* eskatuten ebala-ta, geure Gotzale matiak ezin eutsan gura-gura-ebana ukatu; añtu eban, ba, joskorputza (Josu-gorputza) 1907'gko. Lotazila-6'gn.; gustijok erdu gintzazan txadonera (elexara) ñai samuñ ofetara, lenengozko jaunañtzeko eresefkija abestuten (kantetan).

Tamala dogu, zeu, Doipuru mañe ori, egun atan emen egon etzintzalako; ikusiko gendukezan geldu-gelduta (mirarituta) neskato gaste ari begira, *Jaun-goiko deuna* emakume urtetsubak lez añtzen ebala, bere tayuan, batez-be añpegiko margo ta gorijaz,

bařuba eřetan eutsan mařasun-sukařa ageřtzen ebala.

Gotzonen ařtian bixiteko donokira (zerura) juañ zan ařteraño ogetamabi aldiřan jaunařtu eban, eta batzutan zeu, geure aba done ořen aldez ta Doibatza (kistař-batza)'ren aldez opaldu eban jaunařtza. Egunoro zeure aldez ta Doibatzaren aldez otoi-egiten eruan. *Jaun-goiko deuna*, ta *Jaun-goiko deuna*'ren Amea bere bila etoři yakozan 1908'gko. Otsala-2'gn.

Omengarijak (goragarijak) esten dautseguz geure burubai, bera bixi ta il zan etxe onetako ikasliak garalako. Geure birař ta laři-aldijetan bere laguntza uste-betez eskatzen dautsagu, ta ija beti bařin (ziuř) itxaroten dogu geure eskarijak entzungo dauskuzala.

Urtebete egin-egiņa, Elenetxu'ri bederatziuřena asi geutsan eta gabeko otoyen ondoren egiten geban, eskatzen geutsala alatz edo mirari andi bat legijala: bere lagunak eta ludiko ume gustijak, berak jaunařtu eban adiņik uřenan, geure Jauna ařtuteko eskař ta lakemena jaristia. ¿Eritxi okeřa ete-da batin edo ziuř ziņestia, lenengozko jaunařtzazko erabakija bere bitařtez egin dozula, ta geuk eta ludiko neska-mutiltxu gustijak eskař berezi ori geure bijotzeko Elenetxu'ri zoř-dautsagula? Geure eretxi au ogena (engaņua) ezpa-da zoruntsubak (zorijontsu) etsiko geuskioez geure burubai, Aba done maře ořeķ geure loratxu au lora-zale-zalia zan geure Elenetxu au.

Deunak baño bixi eztiran Doibatza'ren baratz atsegingarijan jařiko ba'zeu, aulan bera *Umien jaunařtzaren Deuntxuba* ixendau al-ixateko.

Aba donemařia: Elenetxu dala ta eztala esaten dir-

an jazokun gelgafijak (miragafijak) ezin-geuzkezuz edestu, baña bai-dakigu geure irakaslari onak bere esakunak bildu ta pilotu dabezala. Geuk, ostez, diñoguna da, Elenetxu'k gogo beroz *Jaun-goiko deuna* aitu gura-ixan ebala, ta bere gurea egin zala; eskatu daula *Jaun-goiko deuna*. Bera geugana etofi dadila, ta geuk be guratsu gebana lotu dogu. Egijaz, bera da, bai, *Oteuna'ren loratxuba*.

Orain, Aba done mate, azketsi egiskuzu, afen, idazki luze an irakufien igaro erazo dautzugun asti (denbora) edera. Zeu, done oren auran gogoz auzpeztuta, etxe onetako biztanle edo notin gustijoentzako onespen berezija eskatzen dautzugu, baña irelandar ume orontzat, eta loratxu au erne ta azi zan luiki (lufalde) aunientzat, geure bijotzeko Ireland'entzat.

Geure Doipuru matiari
Finbar'ko Ikastetxeko neskato ikasliak.

Doipurubaren ukidazkija (esku-kartea), aurekuari erantzuten dautsana

Cork'eko Unai Ona'ren lekaime-ikastetxeko neska-to matioyek, aguf: Bijotz-bijotzetiko agufa egiten dautzuket, zuben idazki jauntzale ta Josu-Kisto geure Jaun oteundubaganako matasun-usaintsubaz irakutsi ta ageftzen dozubezan bijozkadeakaik; eta batez eska-efka dagitzuket Doibatza'ren eta neure aldez otoi-egiten dozubelako. Azkenez jakin egixube guradodala zuben beti onak zadixala, oraintxu, umia zala, donokira (zerura) igon zan Elenetxu zuben ikaskidiaren antzedunak. Antxe otoi-egiten dau berak zuben aldez, zuben sendi (pamilija) ta aizpa (monja) irakslarijen aldez, zuben nagosijen, batez be Gotzale agufgafijaren aldez.

Aba-matasunaz damotzuket Doipuru-onetsa (bendixiua).

Batikano'tik, 1910'gko. Azila-24'gn.

X PI, DOIPURUBA.

**Elenetxu'ren biztaldiko izparak, bera il̄da Cork'eko Deun-
Finbar ikastetxeko Unai Ona'ren lekaimiak argitaldu
dabezanak.**

Ixi egixubez umiak Neu'-
gana etoŕten eta ezegitsezube
eragotzi (debekau), donokf-ala
eurentzako da-ta. (Deun-Mar
ka 10-14).

1908'gko. Otsala-2'gn., igandia (domekea) zala, Jaun-
goiko Betleem'eko Señak deñu eban Bera'gana geure
Elenetxu, lau urte ta bost ilabete baño ixan-ezaŕen
oso gelgaŕija ta idebakua zan neskatua. 1907'gko.
Oŕila-11'gn. geure langintza-ikastolara (lan-egiten
ikasteko eskolara) bidaldu euskuben Elenetxu bere
aizta batekin; lentxubago Amea il yakon, umezuftz
loturik, eta bere Ateak, *Spike Island*'en gudari (sol-
dau) bixi biaf-zan-eta, ezaban bere alabatxubaren ir-
akaskintzarako astirik.

Elenetxu 1903'gko. Dagonila-24'gn. jayo zan, eta
bere gurasuak, bijak kistaŕ zinduak, Horgan'daf Gi-
l̄elma eta Aherne'taf Miren eretxen.

Geure zainbian jaŕi ebenian estul ikarakoŕak aŕ-
tzen eban Elenetxu; augatik, osalaridak, arduraz ta
astiro aztertuta gero, osategira (osatzeko tokira) er-
uateko agindu eban.

Begirada bategaz igarŕten eben gustidak neskato
augan geldu (miraritu) gairik bai-zala ta gustijen
eritxiz Jauna'gazko maŕasunaren kutuna, ta begikua
zan; *Jaun-goiko deuna* zan bere oldozkun bakaf̄a, ta

bere mate-gairik lenena. Bere begi baltz, andi, zolijak, bere guramen eta bijotz adoretsubaren sendua ageftzen eben. «Itxi egixubez umiak Neu'gana etof-ten» esan ebanak bere matasunaren ikuftatzaz (señaliaz) Bere'tzat ikuftau ta detu eban. Osategijan aldi-zati baten egonda obetuten etzala ikusi gebanian (gendubanian), Josu-Bijotza'ren gexotegitxura eruan geban; geure etxe-inguruko ormaen baruban dago berau, gexoren bat bestiakandik aldendu ta ufindu bialixaten daneko.

Aldi onetan gexuagotu zan, eta osalaridak, gexuari auferapidia ta indafa kentzeko gauza osakayak etzirala, osabiderik ezebala aufkitzen, eta origatik bere bixitza luzatzeko itxarorik ezeguala autoftu eban. Ordubantxe Josu-Bijotza'ren matasuna bere umetxu aurgan argiro agiri zan.

Elenetxu'k zer-edo-zer gelgafi (miragafi) ta gixamien almen-atazkua ebala iragarfen eban lenengo agefkun eta ikufta zan, joskorputza aftzeko bere bera sutsuba, bere gura sendua.

Josu-Bijotza-gexotegitxuban eguala, neskato anditxu batek bere onduan lo-egifen eban, eta gexo-zafia ataz eguanetan jaboten (gordetan) eban.

Bere lagun onek be ezeban osasun osua, eta origatik batzutan jaupea (mezea) entzun eta Joskorputza aftzeko ezin jagi ixaten zan. Au lenengoz jazo zanian neska gexua ixutu zan Elenetxu eguan gelean sarturik onek esan eutsanaz: *Gaur, beintzat, eston Jaun-goiko deuna aftu; neuk esango yautsanat Ameari.*

Auferantzian gexo-zain txiki onek igespide edo as-

mo umekoña artu eban Elenetxu zelatzale zuña ogendalduteko, biazé noxan-bein goxetik jagi ezingo ba-zan; baña bere asmo gustijak alpefekuak ixan ziran, Elenetxu éfaz ogendaldu ezin-ebalako; oyan lotuten zan bakotxan ezpai-barik beriala salatuten eban; eta itanduten eutsanian nundik nora ekijan ori, ezeban auxe baño erantzuten: *Nik yakiñadana don gauñ eztonala Jaun-goiko deuna artu.*

Gexotegijan Praga'ko Josu-Umia'ren irudi txiki bat eguan; bere bitartez osasuna lotu ebala esan eruan Elenetxu'k. Aldi atan bizkoñ-samañ eguan. Eskatu oi-eban irudija, ta eskuban eukala eskaf-egiten eutsan Josu-Umia'ri, ume-esakun eztitsubetaz. Egun baten, bian jezarita, bere kutuna laztandu ta bulaf-gañian estututen ebala, beingo baten luñan ipiñi ta esan eban: *Orain, neure Umetxu ori, dantzaldi bat egistak. — ¡Tentelkerija!... esan eban lagunak, ikusiko don etxonala zirkiñik egingo. — Bai, egingo yon, erantzun eban beriala Elenetxu'k, eta bat-batez, an eguan turuta bat artuki, bere indar gustijakaz joten asi zan.*

Neskatilak ekin eutsan bere lanari ezer aditu-barik, Josu-Umia'k egiten ebazan bira zoragarijak ikusteko neskatuak uartu eutsan arte. Lagunaren arpegijan ziñeskatxafen iri-bañia ageñtu zan, baña gelduta (arñtuta) lotu zan gero, Elenetxu'ren tayua begiratu-ki, bere arpegija iñoz ez lez irudibijauta (irudija aldatuta) ikusi ebanian. Ezpanak zuri-gofi ebazan, begijak gozatsu argi-egijen irudijari begizka, ta beragandik izpirik bapez aldendu-barik, ezeban orduban besterik egiten, didar zolijakaz bere laguna ta une atan etofan beste neskato bati dei-egin baño: Neskato au arñtuta

lez gelditu zan ixuz ta bilduñez jazokun au ikusijaz. *Ekin oindiño turuteari*, iñuan Elenetxu'k; *o'ra*, *begiratu egixube zelan dabilan ijutika*; eta ekiten eban indaŕ gustijakaz turutea joten. Gerotxubago esan eban: *Ointxe geldilu da*, ta bera be len lez lotu zan bere senera biguřtuta.

Gexo-zain aizpeak (monjeak) ezekijan jazokun onen izpafik (bařirik); baña gaban deñu eban neskatila, ta itandu eutsan zer jazo zan gexotegijan bera andik ataz ibili zan ařtian, Elenetxu urduritu-urduritu zana. Ezin eban ziñetsi entzuten eban edeskuna, ezpai-biderik ixan-ezaŕen, bi ziralako ikuskixun gelgafi au ikusi ebenak.

Amea erail eban birijetako gatxaren lořatzak asi ziran agirtzen, adirazoten ebela gexo onek gorputz bigun erkin a goñu ebala. Askok esaten dabe auxe dala Deunen gexua, edo beintzat Jaun-goikua'ren otsein zintzuak geyenetan ixan daroena.

Ordutik aufe gexo-zain aizpeak ardura ta alegin gustijak egin ebazan bera jaboten (gordetan), matasunak asmau al-dauzan leunketa gustijak beretzako ebazala, ta bera ondo eukiřiaŕen, amearen bijotzak ixan-ezik beste iñok jasango (eruingo) eleukezan nekiak gogoz ařtzen ebazala

Bera yakon Jaun-goiko-matasun-jakidija irakasten eutsan irakasle jasantsuba.

Ilako lenengo bariku baten eruan eban bere gexotxuba Josu oteunduba agirijan eguan txadon edo ele-xara; bere onduan leku eroso bat geřtetan eutsan ařtian, umiari iñotsan nor dan Oteuna'n guřtuten dogu-

na, ta Jaun-goiko deuna donoki edo zerutik jatsi zala bere mañasuna geuri ageftzeko.

Une atatik irudijan umetxubak argiro ezautu ta uleftzen ebala mañasunezko eskutapen au, kistañ askok eta askok oi-daben baño obeto, eta auferantzian Oteuna irakusten zan egun gustijetan, iñok ezer atatu-ezafen be, ekin eta ekin eskatuten eutsan gexo-zañari *Jaun-goiko deuna*'ren aufera eruateko. Txadon edo elexara elduta atsegiñez lotuten zan, begijak Oteuna'gandik aldendu-barik, eta eskutxubak bulañ-ganian eunduta, otoika lez.

Lasteñ igafi zan Elenetxu'ren Jaungo-zaletasun eta eraskun sutsuba, ta onegaz asi zan bere ospia (entzuttia) zabaltzen.

Ume gelgafi (miragafi) onetzaz geure gotzale edo obispo guřgarijak zer-edo-zer entzun eban, ete goiz baten, geuk eskatu-barik, urutizkiñez (teleponoz) esan eutsan geure lekenburubari (monja nagusijari) geurera etofiko zala Elenetxu'ri Sendatza (Konpirmaziñua) ezafteko.

Aldi atan auldu ta indaręe eguan, eta ez belaunbiko ez jezarita be egon ezin-zalako gexo-zain aizpeak eruan eban txadon edo elexara, ta bere besoetan Go-teuna (Espiritu Santuba) artu eban, *cgiz, edonun donetu al-gauzana* Gero egunetik egunera getuten zan Elenetxu'ren Jauna'ganako lerea, eta berak iñuan lez, Sendatza-ikuřtonaz *Jaun-goiko deuna'ren gudar-itxuba* (soldaotxuba) egin zan.

Gexo-zain aizpeak irakatsi eutsan bere nekiak Josu-Kisto gurutzaldubarekin batzauten, eta lau urte baño ezebazan umetxu onek min eta neke gogofenak

jasaten (eruatzen) ebazan intziririk egin-barik. Sañi arñtu ta estutu eruan gurutzetxu bat. Bein gexo-zañari irakusten eutsala esan eutsan: *Jaun-goiko deunak asko ta asko nekautsi yon gurutzian neugatik.*

Gexo-zañak jaupa edo mezara erdu ta jaunañtuta geroxe, goxan-goxan bere gexotxu mañia ikeñtu edo ikusten eban. Egun baten, beti lez bere oera uferatu zanian geldu edo miraritu zan Elenetxu'k esan eutsanogaz: *Jaun-goiko deunak amatzat emon aust; urñngo Bera Oteuna'n arñtuko donanian, erdu geroxe neu lastanduten.*

Bere lelua auxe zan: *Nik Jaun-goiko deuna arñtu gura-dot. ¿Nok ete-daki noz etoñiko dan? Nik, gura-dot, ba.* Bein geure lekenburubari esan eutsan: *Ama, Jaun-goiko deuna arñtuko donanian ¿ekañiko daustan gero neuri?* Lekenburubak zer erantzun jakin-barik lotu zan, eta auxe baño ezeutsan esan: *Neuk eskatuko yañtsanat Jaun-goiko deunari mañe-mañe-agiñala, Elenetxu; ta jaupa-ondoren eu ikeñtuten (ikusten) etoñiko non.*

Eskintz onekaz poz-zabal eguan gexotxuba, ta iñuan: *Pantzeske lekaimiak ekañiko daust bijañ neuri Jaun-goiko deuna.* Gurari bixi ta pozkoñagaz itxaron eban Elenetxu'k geure aizpeak (monjeak) ikeñtu edo bixitañtuko ebala; baña bijaramonan, bai-etofala ta *Jaun-goiko deuna* ezekañala ikusi ebanian bere itxaruak luña jo eban, eta mingoitx-samiñez negañez, asi zan.

Jaun-goiko deunak ezln-eban luzaruago asetu-barik euki bijotz eruge aren lera bixija, Jaun-goiko geure Jauna'ren asmo mañekoña, bere mañale txiki onen bi-

jotza bixi-tokitzat aítutia bai'litzan. Neskatuaren negaíak garaitz osua jadetsi eban; bere bijotz maíalia onetsija ixan zan, eta *Jaun-goiko deunak* irakutsi eban gogo (arima) eíuge ta zoruntsu atan biztandu gura-zala. Ordutik gora ezeban iñoz Joskorputza eskatu.

Josulaun (jesuta) abeak gogo-iñarkunak lekaimiai (monjeai) erazoten euskuzala, ikeítu eban safi neskatu samindu au, ta Jaunaítza zer zan argiro ezaututen ebala ikusiki, ezeban atzerarik ixan lenengozko jaunaítza berari gebenduteko (debekateko) zijorik bapez eguala esateko.

Urango jazokunak irakusten dau jaunaítzagaz zan jakituna, ta egiñen ofetarako geftetan iñardula. Egun baten Matale aizpeak (monjak) gexo-zañari iñotsan: «¡Au zoruna, neskato onena! Laster íxango don Jaun-goikua'ren gotzontxuba (aingerutxuba); etxon iñoz obenik (pekaturik) egin eta». — «Bai, Ama, esan eban Elenetxu'k *oben-egin yonat, bein guzurá esan nayan-eta.*»

Geure gotzale edo obispo matiak lenengoz jaunaítzeko eíaz laketu eutsan. Neskatzubari izpaí au ageítu eutsaenian pozaren pozez estanda-egíteko eban bere bijotza, oyuka iñuala: *Beras nos-edo-nos Jaun-goiko deuna eukiko dot neure bijotsan.*

Lotazila-6'gn., ilako lenengo barikuban jaunaítu eban lenengoz Gexo-zañak bere besoetan eruan eban txadonera (elexara), ta ikastetxeko lekaima ta neskatxu gustijen aufian Elenetxu'k aítu eban lenengoz *Jaun-goiko deuna.*

Goiko argijak argiztuten eban bere arpegija, gusti-

jak ikusi eben lez. Gero, eskañ egin eban, lekaimé batek egingo leuken eraz, eskutxukak bulañ-onduan eunduta, ta ezpanetatik otoi samur-sutsuba erijola. Ixilune itxaltsuba ixan zan txadonan eskañ-egitaldi-
jan; gustijok bijotzak-unkiturik gengoan, eta lekai-
me ta neskatxurik askok negañ-egijan. Neskatxubak
iñoz baño sutsubago lenengozko jaunañtzeko ereseñ-
kija abestuten ebela eruan eben *Elenetxu* bere gelara.

Egun bi geruago, Soñpen ofbangiaren jai-egunan
bañero uferatu zan oindira (altarara) *Jaun-goiko de-
na* añtzeko, ta lenenguan lez bere añpegija argitsu ta
edeñ-edeña zan. Afatsaldian Miren-alabaen ixendegi-
jan beria idatzi (eskribidu) eben, eta eleizkixun aune-
tan gelgañija ixan geban gustijok bere egokerea, ba-
tez-be argiro ikusten gebalakó geure umetxuba erijo-
tzak jota eguala.

Beste egun bi geruago *Azken-Iguitza* emon eu-
tsoen. Ordutik gero ija egunoro jaunañtuten eban.

Gau baten bera zainduten ebanak ezin-ixan eban
lorik egin, ixildu-barik iñualako: *Nik Jaun-goiko
deuna añtu gura-yonat; ¿eguna laster zabalduko ete-
-don Amatxu?* Gexo-zañak lo-egiteko esanda, Elene-
txu'k iñotsan: *¿Nos etoñiko ete-don Houlihan abea?*
*Ua ta detu egin, Amatxu, ta esan egits in Jaun-goiko
deuna añtu gura-yonadala. ¿Baratzan ezton bixi?*
—*Ez, enetxuba,* — erantzun eban gexo-zañak; — *urijan
bixi-don, emen tik urun-urun, eta orain, ezin eratorñ
nayeiken.*

Azkenez egun-sentija eldu zan, Elenetxu ta gexo-
zaña pozofez betetan euzan eguna, ta jauparija etof-
iki umiak Joskorputza añtu eban. Eskañ-egite labuñ-

txu-ondoren, ormara begira jañi legijela eskatu eban, *Jaun-goiko deuna'rekin itz-egiteko.*

Egun baten gure lekenburubak (monja-nagusijak) itandu eutsan: *¿Zein eskañ niretzako eskatuko dau-tsan Jauna'ri donokira juango azanian?—Mate-mate agijala eskatuko yautsanat,—erantzun eban Ele-netxu'k.*

Gexo-zain aizpeagaz umekiro jolastu ta azazketan zala esan oi-eutsan: *Nik egaz egingo yonat neure Jaun-goikua'gana, lenengo juunañtzeko janñkijagaz jantzita.*

Bere erijotzatzaako eritxi ta ustia auxe zan: gexo-zañaren besoetatik Jaun goikua'gana egaz juango zala, ta origatik, egun asko aufetijaz ezeutsan ber-agandik aldenduten izten.

Geldu-gelduta gengozan bere otoikixunakaz ta ilae-tako lenengo barikubetan eta Oteuna irakuskundia egiten zan egunetan beti eskatuten eban txadonera eruan legijela.

Gabon-gaberdijan jaupea entzun eta jaunañtu eban.

Bere miñak getuten yakozan, eta eurek jasaten (er-uatan) egiten euzan alegiñak, ija gixa-emien indañez gañetikuak, ikustiak edonori bijotza beratuten eutsan.

Alako baten ikusi eban negañ-malkuak lekenburu edo monja-nagusijaren mosuba ziañkatuten ebela, ta itandu eutsan: *¿Zegañtik negañ, Amatxu? Postu biar intzake Jaun-goikua'gana nayualako.*

Gabon-ostian, Otoi-Bazkuna'n sañtu zan eta ordutik gora beti otoi-egin eban Doipuruba (Aña santuba)'ren alde, Doibatza (kistañ-batza)'ren alde, ta obendi edo pekatarijen alde.

Geure lekenburubak abindu eutsan jaupa (mesa) bat egingo zala bere Amearen gogua-aldez, ta iru egun-buruban itandu eban jaupea egin zanetz eta bere Amea donoki edo zeruban aurkituko ebanetz.

Josu-Kisto'ren Nekauste gufgafijari eutsan lera samu-matekoña, egiz, gelgañija zan. Gexo zañak ondoez edo buruko miñagatik antzika egiten ebanian etxakon inoz bez otuten bere miñak arinduteko efukizko itzik esatia, ezta kendu legitsozantzat Jauna'ri eskatuko eutsala bez; bai, baña esaten eutsan: *¿Zer daukan, Amatxu? oldoztu (pentsau) egin Jaun-goiko deunak eure alde gurutzan nekautsi yonana.*

Bere erijotzaren atzeko egubenan ikaratu eban gexo-zaña; ufeko aulki bat erakutsirik esan eutsan: *Amatxu, jezari adi emen. Esan egistan, Ama, gaur zelan agon. - Oso ondo, Elenetxu. Baña esan egistan, Amatxu, ¿es-al-don susmetan Jaun-goiko deuna ureratzen dala? Nik, bai, susmetan vonat.*

Atarau eban txantelak ixendetan eutsan agurtzea (erosarijua) esan bial-ebala Otsala-2'gn., Ama Neskutza'ren Gabikunde-jayan. Urte atan igandia (domekea) zan eta egun atan bertan, aratsaldeko laurak-inguru. Miren deun-deuna etofi zan bere ume Jaungua'ren matale txikijan eruaten. Neke-min samiñak eukita be ija ordubetian egon zan oge-baztefera begira, berak ikusten eban *serbati* adi-adi, nega-malkuak mosuba bustiten eutsaela. Bifitan jagiteko alegindu zan, ikusten eban *ser* aren bila ba'leyuan lez. Bere ezpanak igifuten ziran itz-egiten ba'leban lez, ta begijak zoli-zoli zuzenduten euzan oge-ganian egaz-cdo ebilkijon *ser* agana. Gerotxubago arpegikerea

aldatu yakon, begiramena moteldu, ta erijotz-margodura zurbila gorputz gustijan ageřtu zan.

Bere gogo (arima) efuge ta doniak gorputz txiki erkiņa itxiņa goira, Goiko Jauna'ren bakaulkiraņo igon zan, betiko aldijan Urtzi'ren gotzonakin (aingerubakin, zoruntsuba ixateko *donoki-ala eurontzako da-ta*.

Elenetxu'k lau urte, bost ilabete ta zořtzi egun euzan emen ludijan erijotz-gaba eldu yakonian, gotzon-talde-ařtian betiko egunez itxařtuteko.

Aintzaldu ta donetsi bedi

Iosu oteunduba,

Miren orbangia ta Joseba deunakin batez.

Oteuna'ren loretxuba

Josu-Bijotza gixa-emien aítian biztanduten atsegin da, ta Bera'k gura-ixan daulako, noski, bere Ordez-karijak lenengozko jaunaítzazko lagijaz, oteundegijan espetuta dagon Jaun goikua'ren eskaári bidiak zabaldu dautsaz, umien bijotz efüge zindoetan ugarijago ixuri dadintzat: Jaungo'zko eskaári au mutiko-neskatoen gogo okef-bakoetan ugari ta maíe-maíero zabaltzen dala, bixitzerako uzta gozo-eldubak ekaítuko dauz. Eta urte asko igazi baño lenago saíitan ume-aítian gastetako donetasun gelgafija ixango da, ta kistaírdija baíztau ta azkoítuko da, bere zatijak, gixa-emiak, saíijago mai deunan alikatuko dirala Jaungoiko-odola aítubaz.

Umien bijotz bijuígriak Kisto'ren odol deunagaz ezkotuta, luf onak lez asi dira donetasun-alorta ugarijaguak eta gozuaguak ekaítuten, aúfeko ingoíjetan ikusi dogun lez. Eta batez-be egunoro apainduten dira bijotzok Jaungo-lorietarik edeíenakaz, Josu-Bijotza atseginduten dabela, ta Bera'k, orde, geure onez, zan gustija emon eta maíe-maíe-gauzanak, ludijan donetasun-usain gozua zabalduen daula.

Aunetariko loretxu baten gomutea galdu eztadintzat, gústijoen onerako ta ume irakuílientzako on-bidia ixango dalakuan, edesau edo esango dautsiet emen bere edesti labuía, notin (pertsóna) on-on eta egitijari neuk entzun neutsan lez.

Roma'ko lekaimetxe (monja-konbentu) baten aurtengo Urtaíla'n neskato-talde batek inárduban lenen-

gozko jaunaítzerako geítetan. Euretarike bat, sei urteduna, beste gustijen aítian gelgaíja zan bere ume-izkereagatik eta irakaskintza entzuten zan adi-adijagatik. Lenengozko jaunaítze-egunaren Oteuna'n ostenduten dan matasun-eskutapenatzaz lekaima monja) batek umiai atzaldu eutsena entzunda neskatua aizpa (monja) irakasliarekin txadon-gela edo sakristijara juan zan. Ara elduki asi zan lekaimia bijaramoneko jaunaítzerako oteungayak (ostijak) geítetan. Onegaz inardubala bat-batez aítu eban ikasletxubak oteungai bat eta mun-egin eutsan. Otu yakon irakasliari Josu-Kisto oteundubatzazko uste okeren bat umiak ete-eban, eta esan eutsan: *Enetxu ¿zer egin don? Emen ikusten donazan satitxubak vindiñ ogipuzkeak baño eztonaz, egunoro jakitzat artzen yonagun ogija lakuak. Bijar, jauparijak Josu-Kisto'ren itz deunak jaupaldijan esango yonazanian, orduban bai, or egongo don Kisto geure Jauna ogipuzka bakotxan.* Josu oteundubaren matale koskorak erantzun eutsan: *Bai, ondo adiñ ta ulertuten yonut diñ stana; baño bijar Josu'ri mun-egiten enintzaken azartuko, ta origatik gau' aurretijaz egiten yautsanat.*

Au irakufi edo entzun dokan ume ori: euk be mate-mate-egik Josu, ta Josu'kin batez, Miren bere Ama deuna, matasun garbi bikoitz aunen sukañaz bijotza sutauta kistafdi-baratzan donetasun-lore usaintsuba, ta gero, donokijan Jaun-goiko Bakaldunaren laguna ixan adintzat.

V. J.

Roma'n 1911'gko. Ama Neskutza'ren Garbikunde-egmau.

Elenetxu'ren bitartez-edo ixandako jazokun gelgarijak

Ingufti aunetan edesau (esan) dan «Elenetxu»ren edestija italerara biguftu eban Deseuffi'taf Kork'eko Uga'k, Unai Ona'ren lekenburubagandik artutako idazki baten atal batzuk poz-pozik jaften doguz emen; izpaf uafkarajak dira, ta askoren aburuz Elenetxu'ren bitartez egin diran *gauza gelgarijetsazkuak*.

Cork'etik, 1911'gko. Urtarila-16'gn.

Agur:

.....
Eskar'ona natxatzu geure Elenetxu matiatzazko gauzaetan, ixan dozun ardureagatik.

Ziñez, esan daiskezut eztala egunik igaroten bere bitartez jadetsitako eskafen baten izpafa geugana eldu-barik, eta uaftu bialda geyenak umien aldezkuak ixan dirala: eurentzako mafasun berezija ageftzen dabela: nik dakidan askotarik ufengo aunek bakaik atatuten dautzudaz, agirijenak dira-ta.

a) Txiki-txikitatik elbafidun zan mutiko bat gustiz osatu zan Elenetxu'ren ilobija ikeftuten (bixitetan) juanki.

g) Lepazufeko gatxa eban neskato bat ozta-ozta baño ezin zan zutik egon eta beraz ija ibili bez. Berderatzufena egin eutsan, bere ilobija ikeftuten ebala, ta orain ibilde luziak nekatu-barik egiten dauz.

k) Emakume gaxo bat atsebagez bixi-zan bere se-

nař edakoya safi moskořtuten zalako. Otoi-egin eutsan Elenetxu'ri ekandu gaizto au kendu legijantzat, eta Goikua'ri eskařak, bere uzi galgafija itxi ta bide onera biguřtu zan gixona, lenagoko antzik bez eztaukala.

Txikijak eritxi dautseguz eskař onei, noski; bařa euren uřengo andijaguak etofi leikez. Biařba, olan egiřnaz Jauna'k azkořtu gura-ixan dauz kistařak, umien lenengozko jaunařtzatzazko aginđuban Doipurubak ageřtu daun gurea bete dagijantzat.

Arařegun France'tiko idazki bat ařtu dot. Bertan eskatzen daustez antzekirik eta al ba-da gomutakirik, bařa *Oteuna'ren Matale txikija'ren* bixizpařak.

.....

Esan egistazu, Scoth'en egin dan osapen batetzaz Gotzaliak idatzi dautzunetz. Geuk ondiřo eztoгу one-tzazko izpařik ařtu, eskatu dogun ařen. *Gotzaliak gusti onen baři emongo edo-dautzu.*

Jabieř'tař Pantzeska-deunaren Miren
aizpea Unai ona'ren lekaimia.

**Elenetxu'ren izpar barljak, Cork'eko Unai Ona'ren lekaime
baten idazki batetik artubak.**

Cork'etik 1911'gko. Otsala - 4gk.

AGUR.

.....
Elenetxu'ren miñetarik zofotzenetarikua zan matralazufeko gexuak egiten eutsana; il baño lenago matralazufeko zati bat zatika jausi yakon. Min gogor ori jasaten eban gogo senduaz safi-safi gelduten nintzan. Egunian-egunian osatu bial yakon abua, ta osakuntza au, matzalea eukan minbereaz, mingafi-mingafija zan. Bera baño andijago bat-edo-batek, akijakularik ixango leuke, noski, osakuntza ori egiten ezizteko, baña neskatua etzan inoz jafki, bai ordez, gogo-onaz geftetan zan, eta gelgafijago, bere min gustijok Josu-Kisto'renakin batez eskintzen ebazan.

Etzaunda eguanetan, bere jafkera apala gelgafija zan. Neskato miñez betia ixanik, ikaratzekua da oian artega ta urduri ez-egotia. Baña etzan au jazoten; neskato gaxoa luzaro egoten zan egokera batentxe; oñak luze ta eskutxubak bulaf-gañian eunduta edo gurutze estututen.

Olan ikusirik askotan oldoztuten neban aldi aretan goiko gotzonak lagun egiten eutsaela; egijaz ba, ezta ikusten neskatxu minduren bat bere miñak jasaten bare egotia.

Bere erijotzaren atzeko egubenan, Jaun goiko geure Jauna'ren onduan eskijeí edo ziuí egoteko il gura-nintzala ageftuten neutsan. Ume mañiak, begiztu nenduban eta'gero, neure bañuban irakuñi ba'leban lez, esan eustan: *Bai, Ama, obta ixango azanian eta Jaun-goiko deunak eskatzen dausnana egingo donanian.*

Ordutik gero safi-safi gomutau naz itz gelgafi onekaz; ta uaftu gura-dot aldi onetan bijok bakafik gengozala.

Artega gagoz ondiño bixijenaren (cáncer) izpañen begira; uste-dot laster elduko yakuzala.

.....

N. N.

Unai Ona'ren lekaimia.

¡Gora Josu!

B I Ī A B I D I A

	<u>Ingosk</u>
Uaŕa.....	4
Euzkeldun umiai.....	5
Ireland'eko Cork'eko Gotzaliak Roma'ra bidaldu eban idazkija.....	9
Ireland'eko Deun-Finbar ikastetxeko neskato ikasliak Doipurubari bidaldutako idazkija...	11
Doipurubaren ukidazkija, auŕekuari erantzuten dautsana.....	14
Elenetxu'ren biztaldiko izpaŕak, bera ilda Cork'eko Deun-Finbar ikastetxeko Unai Ona'ren lekaimiak argitaldu dabezanak.....	15
Oteuna'ren loretxuba.....	26
Elenetxu'ren bitaŕtez edo ixandako jazokun gelfaŕijak	28
Elenetxu'ren izpaŕ baŕijak, Cork'eko Unai Ona'ren lekaimen baten idazki batetik aŕtubak.	30

